

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton. ~
Előfizetési ár: egész évre 28 korona, fél-
évre 14 korona. ~ Egyes szám ára 60 fillér. ~

~ Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium:
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Álmok álmodása.

Zoványi Jenő azért is kárhóztatja a Bibliát, kárhóztatja az egyházat, mert a munkáról úgy tanít, mint Isten büntetéséről. Zoványi Jenő igen felületesen ítéli meg ezt a bibliai tételt és beállítást. Nem csodálkozom rajta. A hidegfejű történettudósok a száraz tények csontodúiban élve, a történeti tényeket elevenné teremtő meleg szívet könnyen elvesztik. Pedig sohasem kellene megfélekezniük arról, hogy amik után ők tudakozódnak: a történeti tények valamikor melegvérű, érző és gondolkodó emberek voltak, akik így vagy úgy cselekedtek, de tényeik egy láthatatlan benső erő megnyilvánulásai. E benső erők pedig koruk malmán örölnék. Így a bűnbetés bibliai történetében, a munka átka, az isteni vezető akarattól elszakadás büntetése. Ez pedig egy örökigaz élettani törvény. Isten nélkül a munka mindig fáradtságos, gyötrelmes, verejtékes volt és lesz s ettől szabadulni óhajt az ember, nemcsak 8 órai megállapodással, hanem egy órával is. Krisztusnál már nincs szó fáradtságos munkáról, sőt könnyű teherről, gyönyörűséges igáról. „Az én atyám folyvást munkálkodik, én is munkálkodom.” Istennel a munka gyönyörűség. Hát Zoványi Jenőnek ezt tudni kellene. Hiszen a Biblia is van olyan történelmi okmány, mint egyik-másik kopott pergament, melyre némely tudósok piszkolódásai vannak felkarmolva tudóstársaik ellen. Az evangéliumokban, apostoli levelekben egy belüli panasz sincs a munka és fáradság miatt. Sőt Pál apostol dicsőségének tartja, hogy senkinek kenyerét ingyen nem ette, hanem ha nappal az evangéliumot hirdette, sokszor éjjel sátorponyvát szőtt, mestersége szerint, hogy terhéül ne legyen a szegény gyülekezetnek. Krisztus pedig pokoltüzére ítéli az egytalentumost, mert gyümölcsözés helyett földbe ásta tőkéjét.

Látható ezekből, hogy a keresztyén ember élete munkára van alapozva itt a földön s az áldó munka jutalmaként megdicsőítve ez élet után.

A szociáldemokrata gondolata a munka tisztességéről nem új gondolat tehát. De ha a munkást egy áldó égi atya nélkül neveljük, csak addig fog himnuszt zengeni a munkáról, míg ő munka alá nem kerül s ha Istentől nem is, de Istentől átkaról emlékezni fog a 8 órás,

sőt 6 órás munka miatt is. Egyedül a krisztusi érzület volna képes olyan társadalmi elhelyezkedést létesíteni, hol az élet megszentelő öröme: az Istennel való folytonos munkatársi viszony.

Legyünk csak tárgyilagosak és tekintsünk el attól, mivé fajult a krisztianizmus a pogányság legyőzése után, átvevén attól a még gonoszabb uralmi vágyat. Nemcsak az istentisztelet módját forgatta ki, de még az evésivás módját is. A komoly vizsgálódó nem ezekben fogja látni a jézusi vallást, hanem a Jézus életében és tanításában. És ezekben jelent meg a megígért új ég és új föld. Az új ég jelenti az Isten és ember közötti benső viszonyt s e viszonykövetelte lelki fejlődést az isteni fiúság lépcsőjén. Az új föld, az ember testében és lelkében adott tehetségek kifejlődését és alkotó munkába állítását. Így lesz a földi élet már istenország kezdete az alkotó munka öröme által. E földi élet nevelőiskola, kezdődik még a születés előtt.

Érdekes dolog a Jézus születésére nézve a Lukács evangélista előadása, mely szerint Mária, amint tudatára jutott anyaságának, elment a hegyek közé az ő rokonához, Zakariás pap feleségéhez s ott 3 hónapig tartózkodott, telve Isten iránti hálás nyugalommal a születendő miatt. Érdekes pedig azért, mert meg van állapítva tudományosan, hogy a gyermek fejlődésére az anya nyugodt élete, sőt gondolkodásának iránya is befolyással van. Olvassuk a régi görögökről, hogy midőn előkelő úrnők megéreztek anyaságukat, ezen helyzetükhöz alkalmas életmódot kezdtek, szobájukat úgy rendezték be, hogy kellemes hangulatot támasszanak s a falak a legkiválóbb hősök, költők, bölcsék képeivel voltak ékesítve, ezeket szemlélték, ezek életével foglalkoztak sokat. Nos, az újabb élettan már itt mutat rá az élet irányának, lehetőségeinek megindulására s midőn a legfrisebb szociális csecsemővédelem az anyaságon kezdi a gyermek védelmét, itt sem kezd valami új dolgot, mert már a Jézus fejlődéskezdetére is ide mutat. S lehet-e valami megnyugtatóbb, felemelőbb, boldogítóbb a leendő anyára, mint egy végtelen jóságú égi atyával való foglalkozás, sőt lelki együttlét; nemcsak azáltal, hogy annak mindenre elégséges gondjaiban tudja magát és anyaságát az ő segítő készségébe és képességébe

helyezi, hanem születendő gyermekében is ama mennyei szeretet boldogító voltát érzi előre is s úgy látja gyermekét, mint ama fölélek képmását. Bizony boldog anya, ki így készül anyaságához s boldog gyermek, ki ily mennyei úton száll e földi világba! Fájdalom, a mai anyák lelki világában elvéve melegít ilyen mennyei derű. Sőt telve vannak sötét aggodalmakkal, — nem is szólva a szegénysorsú anyákról — a jobbmódú, sőt gazdag anyák gondja is sötét. Már amiatt is, hogy gyermekök lesz. Sőt ha örülnek is neki, de a felcifrálás gondja elég nyugtalanságot szerez nekik. Előre nyomoritják testben-lélekben. Táplálkozásuk, öltözködésük sokszor csupa visszája a természetes fejlődésnek. Utcái látványbabák lesznek, mint valami vásári majmok. Nélkülözik szegényké az édesanya édes szívét s üzér dadák fanyar tején, unott gondján nyomorognak s nem csoda, ha oda jutnak, ahova jutnak. Azért én föltétlenül helyeslem a demokraták azon törekvését, hogy törvénnyel is rá kell szorítani az anyákat, hogy maguk táplálják gyermekeiket s legyen becsületen és megvetett minden asszony, ki menekülni akar gyermeke gondjától. Ha szegény, közsegélyben részesüljön, mert kevesebb teher ez a társadalomra, mint egy testben-lélekben előre elnyomorodott emberélet s ráadásul még az anya is. De mélyen érzem, hogy semmiféle szociális gondoskodás nem képes pótolni az igazi mély és meleg vallásosságot az anyaság idejében.

Ilyen látószögből nézve az emberi élet megindulását e földön, arra az élettani igazságra jutunk, hogy tulajdonképpen az evangéliomok mellett semmiféle tudományos elvekre nem volna szükségünk az életút biztos kimutatására, mert előttünk van egy eszményi élet, egy egyetemes „Representatív man“, aki csakugyan útnak tartotta és nevezte magát s már gyermeké indulásakor példát mutatott. Hogy merre haladjon aztán ez az életút? Az élet ura *talentumokat* — képességeket — adott mindenkinek. Több-kevesebb, ilyen vagy olyan, de adva van. Itt is egy nagy életigazság meredezik előttünk, de önző futásunkban átugorjuk. A sokféleség, változatoság az élet elve, alulról fölfelé a végtelenségig. Az egyformaság természetellenes és istenellenes. Az anyagban, szellemben, képességekben, hajlamokban, mindenben — sokféleség a törvény. Ez a harmónia, ez a szépség, ez a jóság, ez az előhaladás alapja. Egyformaságra törekedni — hiábavalóság. Legszebb virág a rózsza, de ha mindenütt csak rózsza nyílnék, milyen unalmas volna! „Kiki amiben van, abban elégedett legyen“ — int az apostol. Kiki az akarjon lenni, amire képességei vannak s így lesz igazán nagy és hasznos. Próbáljuk csak ezen isteni mintára formálni emberi életünk kereteit s betölteni e kereteket megfelelő tartalommal, hogy nézne ki akkor az emberi társadalom?

A. K.

Becsületbeli dolognak tartsátok, hogy esendes életet folytassátok, saját dolgaitoknak utána lássátok és tulajdon kezeitekkel munkálkodjatok. (1. THESS. 4

A magyar református egyház helyzete és teendői.

A magyar református egyház helyzetét rövid, néhány szóval megrajzolhatjuk: olyan mint azé az édes anyáé, akinek felnőttek már a gyermekei. E felnőtt gyermekek ott hagyták az anyai hajlékot, saját lábukon, önmaguk választotta eszmények után, saját újukon járnak. Az édes anya göresösen ragaszkodik a régi lakáshoz, a régi szokásokhoz, egyetlen bútordarabot sem akar elmozdítani a helyéről, s amikor gyermekei nem hallgatnak a szavára: az édes anya duzzog, szemrehányásokkal fogadja a hozzá be-betérő fiaikat. Ez a szemrehányás csak növeli az elválasztó szakadékot, csak hidegebbé teszi a köztük lévő viszonyt. Az édes anya csak panaszkodik, s nem érti meg az új idők új fiait. A gyermekek szíve lassanként elfordul az édes anyától és mostohát kezdenek emlegetni.

Így járt a magyar református egyház is saját gyermekeivel. Most mozdulatlanul, tétlenül vár, ha szól is: az duzzogás, s régi, hervadhatatlan érdemeinek emlegetése. Ez a lehetetlen magatartás már is sok félreértést okozott. Már gyanús szemmel néznek rá. Egyházakat és felekezeteket egy kalap alá fogva emlegetnek a forradalmi Magyarország fiai és leányai. Ellenforradalmisággal vádolják a hevesebbek a várakozó református egyházat.

Mi most, e helyen nem akarjuk azt megállapítani, kik az okai e helyzetnek. Csak rá akartunk mutatni helyzetünk fonákságára.

Hajdan a protestáns papok, kik külföldön a tudós társaságok koszorús büszkeségei voltak: idehaza a szegénység és félreértés töviskoszorús proletárjai lettek; akiknek külföldi egyetemek versengve adják a doktori talárt, idehaza vállalják a nemzetnevelésnek, a proletárvezetésnek emberfeletti kötelességét, pedig még száraz kenyérből sem fizettek nekik bőséggel, nincs meleg kabátjuk, amelybe fázó gyermekeiket takarják. A nagy névtelen mill k., a senkik, a proletár jobbagytömegek nevelői, vezérei e pásztorok. Most pedig esetlenül, némán, a burzsoá közé szorítva hallgatnak e népvezetésre hivatott férfiak. Valahol itt hiba van. Nemcsak a tömegek, nemcsak az agitátorok hibásak, mi magunk is azok vagyunk, az a rendszer is, ahogy bennünket neveltek, kibocsátottak, az egész társadalom, amelynek mi is csak függvényei vagyunk. Hibás az az egyház is, amelyik csak prédikálta az evangéliomot, ahelyett hogy *élte* volna.

Most volna az Isten által adott világtörténelmi nagy alkalom, hogy a mulasztásokat helyrehozzuk, hogy új útra indulva, új buzgósággal vigyük házanként széthordozva a régi igazságokat, s mi nem tudunk, mert nem akarunk tanulni, nem akarunk megjavulni, kigyógyulni régi betegségekből. Nem akarunk látni, pedig mozog a föld már is a lábunk alatt, pedig a mi régi igazságainkkal vernek le bennünket. Hajdan mi voltunk

a nép *testi* és *lelki* jóvoltának az előharcosai. A mi régi, évszázados vetésünk egy része szökken most szárba és mi lemaradunk az aratásról, sőt panaszkodunk, rossz képeket vágunk, duzzogunk. Nem jól van ez így! Mi nem a múltért állottunk szolgálatba, hanem *jövendő* akarunk építeni. Miért csüggednek hát lefele, elbágyadva a kezeink? Mi nem a nagyokat és a hatalmasokat szolgáltuk eddig se, mért kötjük magunkat letűnő nagyságok sorsához? Mi Isten országáért verejtékeziünk, viaskodtunk, a jobb és nagyobb igazság uralmáért. Mi az Isten országát e világba, e földön élő emberekbe akartuk beleépíteni. Mi a népért voltunk, a népet akartuk felemelni az Isten által elének tűzött eszmények szerint a legnagyobb méltóságra, az Isten gyermekeinek méltóságára! Mért emlegetnek hát bennünket a nép ellenségei között? Mért soroznak mágnások, főpapok cselédei közé? Itt végzetes félreértés történt és történik naponként. Mi a nemzeti eszménynek szolgálatát is, mint az *igazság* szolgálatát fogtuk fel. Mi az élet célját sohasem láttuk a hatalomban, hanem minél szélesebb körű szeretetből történő szolgálatban. Mi nem voltunk és vagyunk az imperiálizmus fizetett szolgálói. Mi a kulturában is, az egyén és az egész boldogságában is ezt a legmagasabb, legtisztább célt tűztük ki nemzetünk, népünk, fajunk elé: az *igazság*, az isteni és emberi igazság szolgálatát. Mért ejtjük hát csalódásba az embereket, a proletár tömegeket, mintha nekünk fájna az, hogy az igazságból ezután több jut a letipornak, a kizsákmányoltaknak, az eddig gyöngéeknek?! Főurak és uralkodó család tartotta fent eddig egyházunkat? Nem a milliók, a névtelenek, a földműves proletár tömegek? Kicsoda régebb hirdetője, sóvárgója a magyar függetlenségnek, a szabad hazának, mint mi, protestáns papok, tanítók, tanárok?

Az emberi lélek örökértékűségének, az Isten előtti egyenlőségnek, a testvériségnek mi voltunk az első hirdetői magyar földön. A mi iskoláink kapui nyíltak meg először a proletár jobbágy fiúk előtt. A földesúr és jobbágy egyformán szólhatott bele az ekkleziás dolgaiba. Mi mondtuk először magyarul, hogy olyan társadalomért küzdünk, amelyben ki-ki egyéni értékének megfelelő helyre jut, de mindig *ember* marad. Mi sohasem osztályoztuk és becsültük az embert kasztok, hagyományok, vallás, nyelv, születés szerint, hanem a belső, a lelki értékek szerint. Pál nyomán a mi katedráinkból hangzott évszázadokon ez a forradalmi, ez a lázító igazság: „Aki nem dolgozik, az ne is egyék!” Erre támaszkodva mondtuk, kiáltottuk százszor és ezerszer az emberek süket fülébe: „az az igazságos gazdasági rend, amelyben a munka nagysága, értéke és nemessége dönt a javak elosztásánál, amelyben nincsenek dologtalan milliomosok és dolgozó proletárok”. Hányszor megbélyegeztük azt a politikát, amelyben a pénz és erőszak szövetsége lelkiismeretlenül megvette s félrevezette a polgárokat?! De sokszor leálcaztuk ezt a hamis, zománc-kulturát, ezt a kulturának csúfolt mázt, amelyik hazugságokon kapott,

amely megkötötte a fejlődést, eltorzította az embert bálványok imáadására hajította!

Most mindezek kezdenek valóra válni, új világok, új rend, új társadalom születik. A vajadás sok fájdalommal jár. Hol lehet nekünk a helyünk?

E kérdésre nem egyeseknek, hanem az egész magyar református egyháznak kell megadnia a választ.

Első teendőnk tehát a félreértések, gyanúsítások eloszlatása. Hogy ezt megcselekedhesse: alkalmat kell adni rá. Össze kell hívni a magyar református egyház legfőbb képviselőit, az egyetemes zsinatot. Egyedül ez a testület illetékes meghatározni a hivatalos egyház magatartását az idők teremtette új helyzetben. Régi jó hírünk, jövendőnk, megmaradásunk nem függ egy generációtól, de egy generáció ronthat rajtuk annyit, hogy nemzedékek alig tudják majd helyrehozni. Megváltozott a magyar református egyház helyzete úgy bent a hazában, mint kint a nagyvilágban, a zsinat ismerje fel: mik a teendői? Néma gyermeknek anyja sem érti szavát. A mi szavunkat most is *mindenkin* meg kell értenie kint és bent. Sokszor a *hallgatás* gyanúsabb, mint a nyílt színvallás. Ki kényszerít most bennünket hallgatásra? Mért némultunk meg? Hová lett a hangunk? Zsinatunk szava messze országokba fog elhangzani a szelek szárnyán, künt járt követelink munkájának eredményét érleljük ezzel is. Egyetemes zsinatunk, amelynek tagjai az egész ország reformátusságát képviselik: önmagában is élő és hatalmas tiltakozás nemzetünk szét-tévése ellen, hát még a szava?

A magyar református egyház országos zsinatát össze kell hívnia az elnökségnek. Az őszig, októberig nem lehet várakozni vele a fönti és még száz más, itt el nem sorolható ok miatt. Ha az ország közviszonyai engedik, legkésőbb az újonnan megválasztandó és egybegyűlő nemzetgyűlés idejére kell egybehívni. Ez az az időpont, amikor a magyar református egyháznak hallatnia kell szavát. Addig is és pedig minél előbb össze kell hívni a zsinat megfelelő bizottságait, hogy azok gyűjtsék össze, dolgozzák fel, készítsék elő a legsürgősebb problémák anyagát, érintkezzenek, tárgyaljanak az állam felelős organumaival. Ezt a kötelességet, az ebből háramló felelősséget nem hordozhatják egyének, ha még oly magas állást töltenek is be, nem végezhetik el ad hoc küldöttségek, állami funkcionáriusok, egyházi szabad társulások. Ha a zsinat egybegyűlt, direktívákat adhat a sorsdöntő kérdések megoldásához az együtt maradó zsinati bizottságoknak is. Most a papiros közigazgatás hamar esődöt mond, személyes tárgyalások félreértéseket eloszlathatnak, nehézségeket új világításba helyezhetnek. Jöjjön össze a zsinat, beszéljen, fölvilágosítson, dolgozzék, építsen. Amíg adott helyzetet nem teremtett a közlérsaság kormánya: könnyebb és célravezetőbb együtt dolgozni, mint később majd sóhajtozni és korrigálásért könyörögni.

Marjay Karoly.

*

Iskola

A demokrácia és művészet.

A Kántus márc. 5-i ünnepélyét megnyitó beszéd.

Megüjülnek megint nemes Magyarország sebei mindennap. Tépik, szaggatják a testét mindegyik oldalról, mintha megint a magyar nemzet zivataros századaiban élénk, számos magyar hazafi nem leli honját e hazában. Tán el is feledtük már a régi óhajtást: Süvegelje meg a magyart mind az oláh, mind a német, mind a tót, s mintha rendén valónak tartanak, hogy kinozza, bántsa, tiporja, a magyart mind az oláh, mind a horvát, mint a tót. A magyar ember csak néz búsan, esüggeden a jövő elébe; kemény, harcos, munkás öklével legfeljebb a koresma asztalára ha rácsap tehetetlen dühében s kétségbe vonja: él-e még a magyarok Istene; káromkodik nagyot, cifrát, keserűt, szidja azokat, kiket a mostani helyzet okozóinak vél, előket és megholtakat, hatalmasokat és hatalmon voltakat.

Pedig most nem az a fontos, hogy mi módon kerültünk a szomorú viszonyok közé, hanem az a fontos, hogy mi módon jussunk szebb jövőhöz. Veszélyben levő társadalom tagjainak az a kötelességük, hogy ne húzzanak szerte, lehetőleg egy úton járjanak s engedjék cselekedni azt, aki legerősebb.

Most Magyarországon kétségkívül a szociáldemokrácia a legnagyobb erőt képviselő tényező, tehát legnagyobb szerepe ennek lesz a jövő kialakulásában.

Ne tessék félreérteni, nem akarok politizálni. Ifjúsági kegyeletos ünnepen súlyos hiba volna. Rábízom mindenkire, hogy ennek a következésnek kívánatos, vagy nem kívánatos voltát tetszése szerint ítélje meg. Csak kifejezem azt a véleményemet, hogy a közel jövőben a szociáldemokrácia uralma természetes.

Ezt is miért mondom? Azért, mert köztudomás szerint a demokrácia nem kedvez a művészeteknek. A demokrácia elsősorban azt szereti, ami hasznos és ami jó, nem azt ami szép. Többre néz egy népjóléti intézményt, mint akármilyen művészi szoborcsoportot; többre egy egészséges gyermeket, mint a legszebb festményt; többre egy egészséges munkás szálót, mint a legfényesebb úri palotát. Am jól mondja Hugó Viktor Bienvenu püspöke, hogy némszak az hasznos, ami hasznos, hanem az is hasznos, ami szép. Tudja ezt a demokrácia is és ha hosszabb időn át uralmon marad, meglesz a maga művészete. De átmenetileg mégis háttérbe szorítja a szép kulturát a hasznos és a jó szolgálata.

Az ember mégis szereti a szépet és az átmeneti idő alatt sem tud meglenni művészet nélkül. A kezdkorban levő demokráciának első művészete a művészi ének. Ez nem kerül sok pénzbe, ehhez az instrumentumokat nem kell nagy költséggel beszerezni, mégis kielégíti a szép iránti vágyakozást. Aztán a demokráciában különös nagy fontossága van a szónokolni tu-

dásnak. Már pedig igazán jó szónok csak az lehet, akinek valamelyes zenei képzettsége van. Ezért is emelkedik a demokratikus barátkozást is elősegítő énekművészet jelentősége.

Hogy a demokratikus berendezés mellett milyen fejlett az énekelni tudás, annak bizonyosságára elég hivatkozni a német mesterdalnokokra és elég hivatkozni a mi városunkra, amely mindig az igazi demokrácia fészke volt s amelyben híre sem volt szobornak, de a diákok harmóniája már régen messzehangzott s amelyben most akarnak képtárat összeszedni, de a városi dalárda a külföldön is megcsodáltatta a magyar dal szépségét.

Ki-ki sirathatja az arisztokratikus berendezések elmúlását, vagy örülhet a demokrácia diadalának, amint ízlése kívánja. De én azt hiszem, nekünk debreczenieknek nincs okunk szomorkodni a változáson. A közelben következő teljesen demokratikus uralom alatt minden bizonnyal növekszik híre, tisztessége, dicsősége az öreg kollegiumi kántusnak s növekszik híre, tisztessége, dicsősége a kántust mindig bőkezűen támogató s a demokráciában az egész országnak századok óta mintául szolgáló civitásnak.

Dr. Kun Béla.

Közélet

Olvasás közben.

Hivatalos teendőim mellett bőven van időm s úgy gondolom, bárki, hacsak mellék kérdésével foglalkozik is most szegény, elárvult egyházunknak, — jót cselekszik.

Ilyen mellék kérdések azok, melyekkel alábbi soraimban foglalkozni kívánok s így lesz érthető a fenti cím is.

Mint említém, időm bőven van. Mit tehet ilyenkor egy szegény falusi — s jaj, milyen falusi — ember? Olvas. Elolvass mindent, ami csak kezébe kerül s amiről joggal hiheti, hogy belőle tanulhat és sohasem tudja az ember, honnan, mit tanul.

Így olvastam én többek között jó és értékes szomszédom jó voltából: a Magyar Kulturát és a Kath. Szemlét is, ezeket a kifejezetten katolikus folyóiratokat, persze minek utána előbb a Prot. Szemlét s más egyebeket is olvastam, nagy mértékben fájlalván, hogy a Prot. Szemle füzetei, — a viszonyok miatt, — most oly ritkák.

Nos, amint a Magyar Kultura 1918. évi 3. számát olvastam, feltűnik nekem, a 125-ik lapon, egy, — a szerkesztőhöz intézett kérdés alá jegyzett név alatt, — a kérdező állásának megjelölése: ref. lelkész itt és itt. A kérdés a Parthenogénésisről: (szüztől születés.) (Máté 1, 18, 20, 23, 25. Luk. 1, 28, 35, 37, 49.) szól s a feleletet a lap főszerkesztője: Bangha Béla adja meg.

Elovtam a kérdést, el a feleletet, mert egyrészt a kérdés szép és fontos dologra vonatkozik, másrészt, mert a felelet igazán gyönyörű és kielégítő, — amint-hogy a tudós és méltán nagyírű jezsuitától, — mert úgy tudom, az, — más nem is várható s e felelet lé-

nyege az, hogy: Isten mindenható lévén, egy ízben, Fiáért a Megváltóért, vagyis ily fontos, világra szóló esetben, az állandó törvényszerűség alól kivételt tett és tehetett is. De elolvastam — s talán főképp azért, mi lehet az a nehéz kérdés, melynek megfejtéséért egy református lelkész egy róm. kath. hittudóshoz fordul, holott fordulhatna református hittudósokhoz is? hisz Istennek hála, ilyenek is vannak most is és pedig szép számmal, egy dr. Erdős, egy dr. Kecskeméti, egy dr. Makkay, egy dr. Ravasz, és mások — nagy büszkeségeink.

Előbb erre gondoltam, talán a régi Pázmány-féle fogás kísért, gondolván a Pázmány és Alvinczy vitájában: Egy keresztyén prédikátortól a kassai tanulókhöz íratott öt szép levélre (1609) eszembe jutván, az ott szerepeltetett kálvinista korlátolt pap. (A címet a Magyar remekírókban megjelent cím után idézem, melytől a Képes irodalom történet II. 349 lapján közölt cím eltér). De elejtettem ezt a gondolatot, mert hiszen ily eljárás nem volna mai világba való s nézetem szerint egy Bangha Bélához nem is lenne méltó.

Miután a kérdést így felvetve sohasem láttam, s megfejtve nem olvastam, — rögtön neki fogtam, hogy kis könyvtáram kötetéből meglássam, hogy is magyaráztatik ez a kérdés, ez a dogma, — mert hiszen az, — református részről?

A legelső volt, mit megnéztem, a Heidelbergi káté. Ott idevonatkozóan a 35. kérdésben csak magát a dogmát találtam úgy, ahogyan azt magam is tanultam, hittem és hiszem is, — tartván magamat 1. Kor. 4. 6. és 6. 12. és a Római levél 12. 3. és 12. 6-hoz, vagyis, hogy a parthenogenesis csoda s Istennek, — ki mindenható, — joga s bizonyára oka is volt eképp cselekedni. Így tehát a felelet tulajdonképen reám nem volt sem új, sem meglepő.

Nem nyugodtam. Elővettem Kálvin: Institutióját, — eme minden református hittudományok alapját. Itt sem találtam mást, mint a tény elismerését, a hittételt és pedig II. könyv XII. XIII. fejezetében, vagyis magyarázatot nem.

Nem elég. Előveszem a Második Helvét hitvallás tételt (dr. Erdős J. fordítása) s csakugyan többet találok, mert a XI. fejezet 1. pontjában e kifejezést találok: kibeszélhetetlen módon s a 3. pontban megtalálom: a mindenkor Szűz Mária szavakat, vagyis, ha nem tévedek, a szeplőtlen fogantatás dogmáját is, de eltérően a kath. ide vonatkozó, — IX. Pius által 1854 december 8-án, az Ineffabilis Deus bullával kihirdetett s szerény nézetem szerint is nem megfelelő — dogmától.

Ez sem elég. Nem tudok megnyugodni, hogy református ember református tudományos olyan könyvekben, melyeket forgatnia kell, ha kíván, ne találhasson magyarázatot ilyen s bizonyára lényeges hitecikkre.

Próbáljuk máshol. Kezembe veszem a Protestáns Szemle 1903. évi 3-5. füzetét, melyekben dr. Erdős Józseftől, — kit, nem tudom, dícséret és tisztesség-e az ő reá, ha én, a laikus, mondom, hogy nagy tekintélyű

tudósnak tartom, — Jézus élete és tanításai cím alatt egy igen szép értekezés foglaltatik. Ám itt sem találok sem az 1., sem a következő fejezetekben mást a dogmán kívül.

Előveszem a Theológiai Értesítő múlt évi 3. s még folyó füzetét s abban dr. Lencz: Dogmatörténeti értekezését, ám e kérdést még eddig érintve itt sem találok.

Sorra veszem hát Kálvin meglevő többi műveit, miután én olyan dogmatikus nézetét óhajtom most már e kérdésben ismerni, aki feltétlen tekintély, mert hiszen nem igaz az, hogy a tekintélyek kora lejárt.

Meg is találok a kérdésre a feleletet. Hol? Kálvin: a Genfi egyház kátéja (1545) Czegléd Sándor fordítása, — 13. és 14. lapjain e kérdésekre: Lelkész: Mit jelent e két mondat: fogantatott Szentlélektől, született Szűz Máriától? és: De miért történt Krisztus nemzete a Szentlélek által s miért nem a rendes természetes úton? — adott feleletekben s csodálatos módon majdnem úgy, mint Bangha Bélánál, persze utóbbinál bővebben.

Nagy az én örömöm, mert három, sőt négy dologra jöttem reá;

hogy nem hiába forgatjuk soha az írásokat (Ján. 5, 39.) s aki keres, talál, (Máté: 7, 8.) mert hiszen megtaláltam hitünk egyik legszebb dogmájának szép és helyes magyarázatát:

hogy azt épen református alapvető munkában is megtaláltam;

hogy, — fájdalom — Bangha Béla úgy látszik jobban ismeri Kálvin műveit, mint egy református, amivel azonban egyáltalán nem akarom állítani, hogy feleletét innen vette, hiszen bizonyára tud az ő nagytudása más helyeket is s végül

hogy egy reformátusnak sincs szüksége arra, hogy hite alapvető kérdésének magyarázatát kívánván, — felekezetének tudósain kívül máshoz forduljon, mert ha keresi, megtalálja a választ — és pedig a legkielegítőbbet, — itthon is.

Mi sem áll távolabb tőlem, hogy soraim céljául az tekintessék, mintha a feletti örömben irtam volna ezeket, miszerint ime én a laikus megtaláltam nálunk is a választ olyan kérdésre, melyre egy református lelkész ugyanott nem tudta megtalálni, holott a forrást éppen foglalkozásánál fogva is ismerni kötelessége. Csak az volt a céloim, hogy rámutassak egyrészt a jövőben nem kívánatos, mert más vallásúak előtt esetleg gúnytárgyát képezhető ama dologra, miszerint, ha szükségünk van valamire, előbb keressük magunk s ha nem találunk, kérdezősködjünk előbb a háziaktól, másrészt, hogy jó dolog olvasni az írásokat, — ha más felekezetűek irták is azt, mert sohasem tudja az ember, hol találhat valami jót, már pedig ami jó, azt megtanulván, — megtartsátok (1. Thess 5, 21.) s végül, hogy a lelkész urakat szeretettel kérjem és figyelmeztessenem, miszerint legalább az intelligensebb elemeknek adjanak beszédeikben egy kis dogmát is, hogy tudják, miért is

kálvinisták? — amint azt dr. Varga Zsigmond igen szépen s e lap 1915. évi 32. számának 497—8. lapjain egy ízben oly helyesen kifejtette.

Ökörmező.

Bereczky László,
járásbíró,
a járásbírószág vezetője.

Halottaink.

Kiss Péter, a beregmezei benei református gyülekezet lelkipásztora, életének 71., lelkipásztori működésének 42. és boldog házasságának 36. évében, folyó évi március hó 8-án esendesen jobblétre szenderült és 10-én délelőtt Benéből, a gyászszertartás után, a helyi és környékbeli tisztelők, jó ismerősök s barátok őszinte részvételével a beregmezei református temetőben helyeztetett végső nyugalomra. Bánatos özvegye, hét gyermeke, veje, menyje, unokái, testvérei, sógorai, sógornői gyászolják az általános becsülésben és méltányoltásban részesített érdemdús, hű lelki szolgát, aki amint a földi hazától való elválás ideje rá nézve elérkezett, az ő Urához költözött. Szépen megfutott életpályája után szelíden és nyugodtan vált meg övéitől, kiket a mennyei Atya gondviselő oltalmába ajánlott. A megszorodott feleknek adjon erőt, vigasztalást az Úr, az idvezült lélek porsátora felett pedig virasszon a hálás kegyelet.

Ilyés Endre, a balmazújvárosi magyar református egyház lelkipásztora, alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegyei tanácsbíró folyó hó 12-én délután fél hat órakor, életének 57., boldog házasságának 29. évében szív-szélhűdés következtében elhunyt. A boldogult 8 évig volt mezőberényi és 20 évig balmazújvárosi lelkész s mind a két helyen eréllyel párosult tapintattal vezette az egyház ügyeit a hívek meglegedésére és Isten dicsőségére. Elhunytát szerető hitvese, két derék fia és a széleskörű rokonság siratja.

Özvegy Sáfár Lászlóné Kálmán Ilona, életének 56., özvegyiségének 5. évében, folyó hó 9-én szív-szélhűdés következtében meghalt. Példás anyja, hűség volt, aki férjének, a felejthetetlen debreczeni mintatanítónak, a szó nemes értelmében fele segítségére, gyermekeinek pedig önfeláldozó istápjá vala szíve utolsó dobbanásáig. Hat gyermekén, menyén és unokáján kívül testvére, közeli és távoli rokonai és jó ismerősei állották körül ravatalát, őszinte benső részvétellel. Nyugodjék békével a boldog feltámadás reménysége alatt.

Bartha Sándor életének 2. évében, folyó hó 8-án végső álmra hunyta le szemeit. A kised halottban Bartha Dezső vámospécsi lelkész társunk és neje felejthetetlen édes gyermeköket vesztették el. A boldog viszontlátás keresztyéni hite vigasztalja meg a bánkódó szüleit és nagyszüleit.

Az elhunytak emlékezete legyen áldott.

Különfélék.

Géresi Kálmán.

A múltkoriban néhányan összegyűltünk az egyetem rektoránál abból az alkalomból, hogy Géresi Kálmán néhány nagyon értékes (13-ik, 14-ik századból való) okiratot adott ajándékba részint a kollégium könyvtárának, részben az egyetemnek. Volt köztünk olyan is, aki nagyon jártas a diplomatikában és folyékonyan olvasta

az avult irásokat. Egy helyen mégis megakadt. Akkor Géresi Kálmán kivette a kezéből és pápaszem nélkül és minden fennakadás nélkül tovább olvasta az apróbetűs, fakult tintájú, rövidítésekkel teljes latin okiratot.

Ezt pedig azért mondom el, hogy aki Géresi Kálmánt régen nem látta, az is megértse, hogy hiában jár ő a két kaszás esztendejében, most is csak olyan friss, csak olyan erőss. csak olyan ép, mint régen volt. Azért nem mondom, hogy csak olyan fiatal, mert talán sohasem is volt fiatal. Legalább mi harminc esztendővel ezelőtt is, amikor a gimnáziumban tanított bennünket, öregnek itéltük. Öreggé tette talán már gyermekkorában az a határozott fellépés, az a nyugodt, fensőséges megítélés, az a szokatlanul gazdag tudás, az az öntudatos keménység s az a nem kis szarkazmussal kevert humor, amely egyéniségét jellemzi s amely miatt a serdülő ifjuság körében igazán népszerű sohasem volt.

Pedig igazában fiatal volt mindig és fiatal most is, a nyolcvanadik év közelében. Kedélyének rendkívüli melegsége s folytonos derűje, lelkének örökös lobogása, érzéseinek finomsága és gyöngédsége, szeretetének, könnyen múlt haragjának perzselő ereje, meggyőződésének hajthatatlansága, még feleslegesen is hátor szokimondása, elméjének játékos csapongása, a maga élete eredményeit mire sem méltató szerénysége és — ezt tán a távolabbról látók el sem hiszik — minden újítás iránt megértő tisztelete örökösen fiatalá teszik ezt a mindig öreg embert.

Most elmege nyugalomba. Majd negyed századig volt a kollégium tanára és könyvtárigazgatója. Megint majd negyed századig az állam tankerületi főigazgatója. Böven kiérdemelte volna a nyugalmat akkor is, ha soha semmi egyebet nem csinált volna, mint szorosán vett hivatali kötelességeit végzi. Írt egynéhány igen becses történelmi értekezést. Telt volna tőle több is, de hát ő sem tagadta meg a keleti fajt. Publikált egy hatalmas levéltárt. Élén áll Debreczen irodalmi életének, mint a Csokonai-kör hosszú időn át elnöke. Résztvett a református egyház kormányzásában, mint egyházkerületi tanácsbíró. Egy időn át szerkesztette a Debreczeni Protestáns Lapot is. Azonfelül pedig ráért lenni önkéntes gondos családapá, hűség, tisztalelkű, vidám, barátságos asztaltársa férfiakkal s egy-egy virágszállal, vagy legalább egy-egy sóskiflivel széptevője asszonyoknak.

A nyugalmat nem sajnálom tőle, de őt sajnálom a nyugalomtól. (nb)

Baltazár vagy Kováts címen az Új Reformáció legutóbbi számában Haypál Benő ezeket írja: Ha Baltazár arra, amit ezek a számok beszélnek, egy-két mondatban külön is rámutat és elmondja, hogy amennyiben ez a mammutl vagyon mindenestül a katolikus autonomia kezére bíztnék, akkor nekünk, protestánsoknak az 1848: XX. szerint e mérhetetlen vagyonhoz viszonyítva közel két milliárd lenne az igényünk; néhány mondattal elejét veszi a sok beszédnek... Aztán lejjebb: Nem arról van szó, hogy Baltazár-e vagy Kováts, hanem arról, hogy Baltazár is, meg Kováts is. Nem az a kérdés lényege, hogy kettőjük közül ki legyen a primhegedüs... Szükségünk van s szükségünk lesz mindkettőnek kipróbált erejére stb. Jól esik az ilyen komoly és szeretetteljes keresztyén lélekből fakadó beszédet olvasni annak is, aki úgy gondolja, hogy az egyház koncertjében az állam funkcionáriusa — kormánybiztos vagy akárki más — csak hallgató lehet, de semmikép sem primhegedüs... Tisztelettel és szeretettel üdvözljük Haypált, a református egyházi békesség buzgó szószólóját.

A haza. Századokon át forradalmi jelszóként öröklődött nemzedékről-nemzedékre és élesen különbözött az államtól. Belénk nevelődött, hogy szeressük a hazát, amely mindig áldozatot követelt, de velünk együtt szenvedett is. Idegenkedtünk az államtól s az azt képviselő kormányoktól, bár mindig ajándékokkal kecsgetett a felemás igába. — Csak a haza jelszavával tudták hareba indítani a magyart a világháború elején s csak a haza képe tudja ma is egységessé tenni a szertehúzó természetű szittyát, aki örömmel látja immár a független hazában a független magyar államot. — Ezelőtt 71 évvel a régóta kettétepett, de érületben egy haza szervezetileg is egygyé forrott. Adja Isten, hogy a mai országos nemzeti ünneplésben ismét megtalálja a magyar népköltészet azt az erőt, melynek segítségével egyesíti a haza összes részeit.

Az 1848. XX. tcikk végrehajtására vonatkozó számításokból támadt kavarodáshoz a Világ című lap márc. 7-i számában Haypál Benő a következőket írja: „A protestánsok igénye. Baltazár Bezsonnek a római katolikus egyházi vagyonról és a viszonyosság alapján ehhez mért protestáns egyházi igényről szóló kimutatása politikai és egyházi körökben nagy félreértést támasztott. A Magyarországon és a Népszava csak azt érezték meg ebből a kimutatásból, hogy Baltazár két milliárdot követel. Nem erről van szó. Baltazár ezelőtt 12 esztendővel, amikor még nagyon kevesen voltak a szekularizáció álláspontján, az Országos Református Lelkészegyesület alakulásakor az ország nyilvánossága előtt erre az álláspontra helyezkedett. Joggal vagy ok nélkül, most attól félt, hogy a katolikus autonómia megvalósításával az állami eredetű egyházi javaknak az autonómia kezére átjuttatása következik be. Félreértett cikkében összeállította a katolikus egyházi javakról szóló kimutatását és e mellé azt a körülbelül két milliárdról szóló összeget, amelyek az 1848. XX. t.-c. alapján van követelni abban az esetben, ha az állami eredetű egyházi javak mostani élvezőik kezéről a katolikus autonómia kezére átmennének. Fájdalom, az élesszemű kritikusok csak ezt a közel két milliárdnyi követelést látták meg és a katolikus egyházi kézen tényleg meglévő tömérdek vagyont nem vették észre. Holott, ha ezt is megnézik és ha az egyházaknak tényleges szükségéről és teherviselő képességéről mérleget formálnának, akkor nyilvánvalóvá lenne, hogy abból a nagytermetű vagyonból, amely ma túlnyomó részben az egyházfejelmek telhetetlenségét táplálja, nemcsak a katolikus alsópapságnak, hanem minden egyház papságának tisztességes existenciális igénye és minden egyház igénye bőven kielégíthető volna, sőt super plus is maradna.“ Előkelő, nemes, megértésre és csak az egyház javának munkálására törekvő lélektől származnak e sorok. Kár, hogy mindnyájunknak mintául szolgáló főszereplőjétől nem tanult az Új Reformáció „Veszedelemes egyházpolitika“ című cikkének írója.

A Debreczeni Protestáns Irodalmi Kör folyó évi második felolvasó estélye e hó 8-án volt illusztris közönség jelenlétében. A kollégiumi kántus művészi éneke után Zih Sándorné úrasszony lépett az emelvényre és lebilincselő hangon felolvasta „Göröngyös úton“ című természeti képekben, találó és bájos hasonlatokban gazdag, ügyes meseszövési novelláját, amelyet nagy figyelemmel hallgattak és őszinte elismeréssel honoráltak a jelenlevők. Nagy Lajos 3. tn. hatásos szavai után a kántus szépen kidolgozott éneke fejezte be a rövid, de hangulatos estélyt. — A legközelebbi Protestáns Estély az országos nemzeti ünnep miatt folyó hó 15-éről elhalasztódik.

Elhalasztott gyűlések. Az Egyházkerületi Tanügyi Bizottság ülése április 8 helyett *április 23-án* délelőtt 9 órakor; az Egyházkerületi Pénzügyi Bizottságé április 8 helyett *április 23-án* délután 3 órakor; a Kollégiumi Igazgató-Tanács április 9 helyett *április 24-én* délelőtt 9 órakor; a Népiskolai Tanügyi Bizottság ülése április 10 helyett *április 25-én* délelőtt 9 órakor; az Egyházkerületi Rendes Bíróság ülése április 29 helyett *május 6-án* délelőtt 9 órakor; az Esperesi Értekezlet április 29 helyett *május 6-án* délután 4 órakor s az Egyházkerületi Közgyűlés április hó 30 helyett *május hó 7-én* délelőtt 9 órakor lesz.

Tápitőzetünk felsegélése. Az adományok kollégiumunk tápitőzete részére napról-napra érkeznek a pénztárhoz. Nehány egyház kivételével általán véve a remélt összegen jóval felül áll a gyűjtés eredménye, sőt szép számmal találkozik lelkes gyűlekezet, lelkes lelkész és tanító vezetése alatt, ahol sokszoros sikert mutat fel a buzgóság. Kiemeljük a végleges elszámolásig is a következőket: Csomaköz (257 lélek) 86 K, Nyírgyulaj (581) 146 K 60 f, Körösszakál (214) 220 K 20 f, Konyár (2794) 420 00; itt v. Szalay Gábor énekvezértanító vette kezébe a gyűjtés munkáját. Dr. Radó Endre gimn. tanár tanítványai körében 120 koronát gyűjtött, Barcza József gimn. tanár ugyanígy 100 K-t, a maga részéről külön 100 koronát adományozott, Veres Imre irinyi lelkész 250 K, Nagyberegi egyház 600 K, Belényesújlak 188 K 40 f; Magosliget (227) 138 K 40 f, Kuncsorba (685) 303 K, Batiz (337) 378 K, Belényes (795) 630 K, Tizsaszentimre (2908) 1142 K, Falubottyán, dunántúli egyházkerület (645) 214 K 02 f, Pankota (396) 185 K, Eperjeske (985) 323 K, Nyírbátor (3830) 830 K, Szaniszló (755) 407 K, Szamosbecs (340) 376 K 78 f, tehát egy lélek után több mint egy korona. A kevésbé sikeres egyházakhoz újabb felhívás és gyűjtőív fog menni. A beérkezett gyűjtőívek megtekintése után meg lehet állapítani, hogy templomi adakozás sok helyen nem volt, minden egyes egyháztagot nem lehetett a gyűjtőívvel felkeresni s így a hívek egy tömege kimaradt az adakozásból. Felhívjuk erre a figyelmet azok részéről, akik kevésbé sikeres eredményt értek el.

A kolozsvári theologiai fakultás. Válság hírekkel találkozunk a Református Szemlében. A Nagenyedről kemény szellemi harcok megvívása után Kolozsvárra áthelyezett theologiai fakultás nehéz viszonyok közé jutott. Megviselte nemcsak a háború által megtámadott gazdasági helyzet, hanem amint Musnai László lelkész s theologiai magántanár közleményéből olvastuk, az eredménytelen gazdasági vezetés is. Ide vonatkozóan elég bátor Musnai kimondani azt, hogy „százszékre eldőlt dolgozó háztartás vezetését nem lehet tudományos élettel élő s az anyagiakkal való eredményes gazdálkodáshoz legtöbbször cseppet sem értő tanárookra bízni; másfelől meg mindenkinek hasznára válna, ha a tanárok, megszabadulva a mellékfoglalkozások nyűgétől, intenzívebb munkásságot fejtenének ki saját munkakörükön“. Megszívlelendő volna ennek a mondásnak az igazsága erre mifelénk is; meg kellene találnunk a módját annak, hogy tisztán gazdasági intézmények vezetése a gazdasági vonatkozásokban olyan szakértőre bízassék, akinél a tanári oklevél elengedhető kvalifikáció volna. Sietünk azonban hozzátenni, hogy miután az iskolai intézmények növendékei a paedagogus felügyeletet a fegyelem megőrzése tekintetében teljességgel nem nélkülözhetik: kettős vezetés alá helyeznők az intézményeket: tanári és szakértő gondnoki kezekre. Jó lesz a kérdés felett gondolkozni, míg nem egészen késő.

„Református lelkész-özvegy sors“. A Lelkész-egyesület 10. számában a Vegyesek rovatában közölve van özv. Erdélyi Lászlónénak, a volt szilágyballai lelkész özvegyének levele, melyben feltárja, hogy 41 éves korában elhalt férje után nyolc gyermekkel maradt el, akik közül a legnagyobb 14, a legkisebb másfél éves. Magánvagyon, közeli rokona nincs. Az özvegy gyámolítását ajánljuk Olvasóink jószívű aldozatkészségébe. Adományokat szerkesztőségünk is továbbít.

A debreczeni tankerület új főigazgatója dr. Ady Lajos. Ady Endre öccse a múlt héten foglalta el állását.

Március 15-én délután 3 órakor a kollégium dísztermében a református tanítóképző-intézet ifjúsági önképzőköre hazafias ünnepélyt rendez.

Figyelmet érdemlő képet közöl a Virradat c. lap f. hó 3-án megjelent 9. számában. A hosszú tárgyaló asztal fejenél a diplomaták nagy meglepetésére megáll a tövis koszorús glóriás Jézus és így szól: Uraim, ne feledkezzenek meg rólam. A képen Jézus mellett eltörpülnek a világi nagyságok s elképednek, hogy mennyire elfelejtkeztek az igazi békesség Fejedelméről, aki út, igazság és élet.

Házvezetőnő

Teljesen egyedül álló, középkorú, szerény igényű nő otthont találhat három tagból álló családnál. Feltételek megállapodás szerint.

Áll. közjegyző

(Abádszalók Szolnok m.)

(1-2)

Házvezetőnőnek

szerény igényű középkorú nőt keres lelkész-család. Feltételek megállapodás szerint.

Ajánlatokat kér

Olajos Pál református lelkész
Törökszentmiklós.

(1-3)

Felvételi hirdetés.

Az (Andaházy) Szilágyi Intézetben a jövő isk. évre 3 jótéteményes hely lesz üresedésben. Folyamodni kell f. é. ápr. 1-ig a főt. református püspöki hivatalhoz 1. rokonsági, 2. születési, 3. iskolai és 4. orvosi bizonyítványokkal felszerelt kérvényben. Csak a debreczeni református főgimnáziumban tanuló I—VI. osztályú tanulók vehetők fel.

Debreczen. 1919 március 12.

Sinka Sándor,
az intézet gondnoka.

Hivatalos értesítés.

A tiszántuli református egyházkerület püspökétől.

ad 1138—1919. szám.

Körlevél.

Nagytsizteletű Esperes Úr!

A lelkészek családi pótlékának felemelése tárgyában kiadott s az esperesi hivatalokhoz 1138—1919. sz.

alatt közvetlenül megküldött körlevelemmel kapcsolatban több oldalról felmerült kérdésekre a következőkben adom meg a választ. A vonatkozó miniszteri rendelet az igényjogosultság megállapítását első sorban az egyházi hatóságokra bízta, a végleges döntést és kiutalást azonban magának tartotta fenn. Hogy tehát az igényjogosultság megállapításánál — esetleg felmerülhető kétségek eloszlátására — milyen okmányokra van szüksége Nagytsizteletednek, azt Nagytsizteleted van hivatva megállapítani. Feltételezhető például minden lelkésztől, hogy saját, továbbá felesége és édes gyermekeinek születési idejét az anyakönyvi feljegyzéseknek megfelelőleg fogja bejegyezni, ennél fogva családi értesítőre, vagy külön-külön anyakönyvi kivonatra nincs szükség. — Ha azonban valamely lelkész az 1912. évi XXXV. t.-c. 9. §-a alapján vele közös háztartásban élő családtag után jelenti be igényét a lelkész teljes vagyontalansága, valamint az a körülmény, hogy a bejelentett családtag semminemű saját jövedelemmel nem bír, nyugdíjat vagy kegydíjat nem élvez, mindenkor hatósági bizonyítvánnyal igazolandó s ezen bizonyítványok a kimutatáshoz csatolandók.

Tekintettel arra, hogy március hó végére a kimutatások a miniszter úrhoz felterjesztendők, kérem a kívánt kimutatásoknak lehető sürgős felterjesztését.

Atyafiságos szeretettel

Debreczen, 1919 március 12.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

1400—1919. szám.

Körlevél.

Nagytsizteletű Esperes Úr!

Tudomásul vétel és mihez tartás végett közlöm a valósággyi miniszter úrnak 14,143—1919. II sz. alatt folyó február hó 15-én kelt s hozzám intézett leiratát szó szerinti szövegében:

„Az ország egyik törvényhatóságának több községében a helyi Nemzeti Tanácsok oly irányú mozgalmat indítottak, hogy a lelkészi fizetésekre vonatkozó eddig fennálló határozmányok megváltoztatásával a fizetéseket új alapon rendezzék. Egyik községben a református lelkésztől azt követelték, hogy évi 3000 koronával elégedjék meg s miután erre nézve előterjesztett írásbeli nyilatkozatot kiállítani nem akarta, családjával együtt kiüldöztek a községből. Ugyanott a kántortanítót rákényszerítették, hogy okiratban jelentse ki, miszerint megállapított fixfizetésbe beleegyezik. Más községben a róm. kath. lelkésszel ugyanilyen jellegű tárgyalásokat kezdeményeztek. Több más községből hasonló mozgalmakról érkezett jelentés.

Egyidejűleg felkértem a törvényhatóságok kormánybiztosait, hogy a törvényhatósága területén netalán felmerülő hasonló mozgalmakat alkalmas és tapintatos módon szereltesék le.

Másfelől a püspök urat is kérem, méltóztassék a rendelkezésre álló saját eszközökkel a népet a netalán felmerülő ily természetű mozgalmaktól visszatartani.
dr Vass.“

Atyafiságos szeretettel

Debreczen, 1919 március 7.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.